

> O REGISTRIRANEM PARTNERSTVU

Nataša Velikonja, Tatjana Greif

Anketo "**O registriranem partnerstvu**" je pripravila in izvedla lezbična sekcija **ŠKUC-LL** v sodelovanju z **Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve RS**. Slednje je s pričujočo raziskavo želelo ugotoviti, ali obstaja **potreba po pravni ureditvi statusa istospolnih partnerskih zvez med zainteresirano populacijo v Republiki Sloveniji**.

Hkrati pa bodo rezultati raziskave dobrodošli v aktualnem političnem trenutku, zaznamovanem z dolgoletnimi poskusi uvajanja registriranega partnerstva v slovensko zakonodajo. Če zakonodajalci niso hoteli, niso uspeli ali pač niso zmogli uvesti **enakopravnosti za gejevske in lezbične partnerske skupnosti** že ob upoštevanju povsem načelnega razloga moderne politične, pravne kulture - **zagotavljanja enakosti pred zakonom** - pa naj pričujoči podatki služijo še kot dodaten razlog - kot **politična zahteva**.

< 1

Metoda, potek in izvedba anketiranja

Anketiranje je potekalo **od 15. januarja do 15. februarja 2003**. V tem obdobju je anketni vprašalnik izpolnilo **205** obiskovalcev in obiskovalk gejevske ter lezbične klubske scene v Ljubljani ali tistih, ki so z njo povezani posredno, preko poznanstev.

Raziskava je tako potekala v Ljubljani, na gejevskih in lezbičnih klubskih in družabnih točkah, v **gejevskem klubu Tiffany** na Masarykovi 24, **lezbičnem klubu Monokel** na Masarykovi 24 ter **Lezbični knjižnici** na Metelkovi 6. Vprašalnik so izpolnjevali tudi uporabniki in uporabnice **gejevskih in lezbičnih spletnih strani**, ki jih koordinirajo gejevske in lezbične organizacije: www.ljudmila.org/lesbo ter www.ljudmila.org/siqrd.

Anketiranje je potekalo s pomočjo **standardiziranega vprašalnika**; opravljeno je bilo na **neslučajnem vzorcu**, iz katerega sicer ni mogoče sklepati o celotni populaciji. Izbran kontekst je bila **gejevska in lezbična scena v Ljubljani**. Pri uporabi tovrstnega vzorca obstaja velika verjetnost napake, če bi želeli iz njega sklepati o populaciji, vendar pa je z njim mogoče dobiti podobo o mnenju oseb, ki zahajajo na ljubljansko gejevsko in lezbično sceno, do posameznih, v vprašalnik vključenih tematik.

Anketa je bila sestavljena iz **treh tematskih sklopov**, ki se dotikajo vprašanj, povezanih z registracijo lezbične ali gejevske partnerske skupnosti. Z raziskavo se je skušalo ugotoviti, **kakšno stališče je na sceni prevladujoče do registriranega partnerstva**:

- 1.) kakšen je osebni odnos uporabnikov in uporabnic scene do registriranega partnerstva;
- 2.) kakšne so prednosti registriranega partnerstva in katere njegove pravice so najpomembnejše;
- 3.) kakšna je stopnja povezovanja registriranega partnerstva s kontekstom državljske enakopravnosti, človekovih pravic in politične kulture.

Demografski podatki

Raziskava je vključila podatke o spolni, starostni in izobrazbeni strukturi anketiranih uporabnikov in uporabnic gejevske in lezbične scene ter podatke o njihovem kraju bivanja.

Od 205 anketiranih je bilo **109 žensk ali 55,3 %** in **84 moških ali 42,6 %**. Pod rubriko "**drugo**" se je vpisala **1 oseba ali 0,5 %**, **brez opredelitve** pa so **3 osebe ali 1,5 %**. 8 oseb ni želelo dati podatka o spolu.

Pri **starostni strukturi** so bili podatki razdeljeni v tri razrede: v oddelku od **15 do 25 let** je bilo anketiranih **64 oseb ali 32,5 %**; največ jih je bilo anketiranih v starostnem razredu od **26 do 35 let**, in sicer **101 oseba ali 51,3 %**; od **36 leta in več** pa je vprašalnik izpolnilo **32 oseb ali 16,2 %**. 8 oseb ni podalo podatka o starosti.

Povprečna starost oseb, ki zahajajo na ljubljansko lezbično in gejevsko sceno, je 29 let; najmlajša jih ima 15, najstarejši pa se je zapisalo, da ima 98 let.

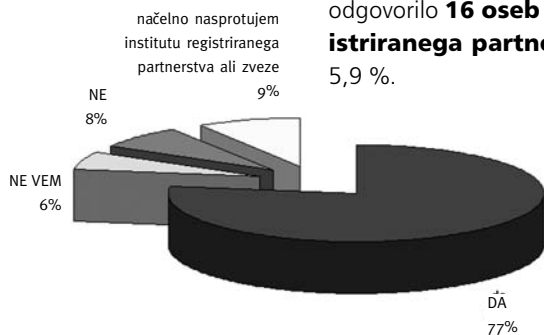
Izobrazbena struktura je bolj razčlenjena: zgolj **osnovnošolsko izobrazbo** imajo **3 osebe ali 1,5 %**. **Poklicno šolo** je dokončalo **5 oseb ali 2,5 %**. Najvišji delež zasedajo tisti s končano **srednjo šolo**: kar **93 oseb oziroma 47 %**. **Višjo šolo** je opravilo **14 oseb ali 7,1 %**. **Visoko šolo** je končalo **72 oseb ali 36,4%**, kar predstavlja drugi najvišji delež. **Magistrsko ali doktorsko stopnjo** ima **10 oseb ali 5,1 %**. Pod rubriko "**drugo**" se je vpisala 1 oseba, 7 pa jih ni želelo podati podatka.

32 oseb ali 16,2 % živi **na vasi, podeželju ali v manjšem kraju**, **166 oseb ali 83,8 %** pa jih živi v **mestu**. 6 oseb ni želelo dati podatka o kraju bivanja.

Osebni odnos do registriranega partnerstva

V pričujočem vsebinskem sklopu smo ponudili vprašanje, **ali bi se anketirani/anketirana odločila s partnerjem/partnerico za registrirano partnerstvo**.

Za registracijo partnerstva bi se odločilo 157 oseb ali 77,3 odstotka. **Negativno** je odgovorilo **16 oseb ali 7,9 %**. **18 vprašanih ali 8,9 % načelno nasprotuje institutu registriranega partnerstva ali zakonske zveze**. Za odgovor "**ne vem**" se je odločilo 12 oseb ali 5,9 %.

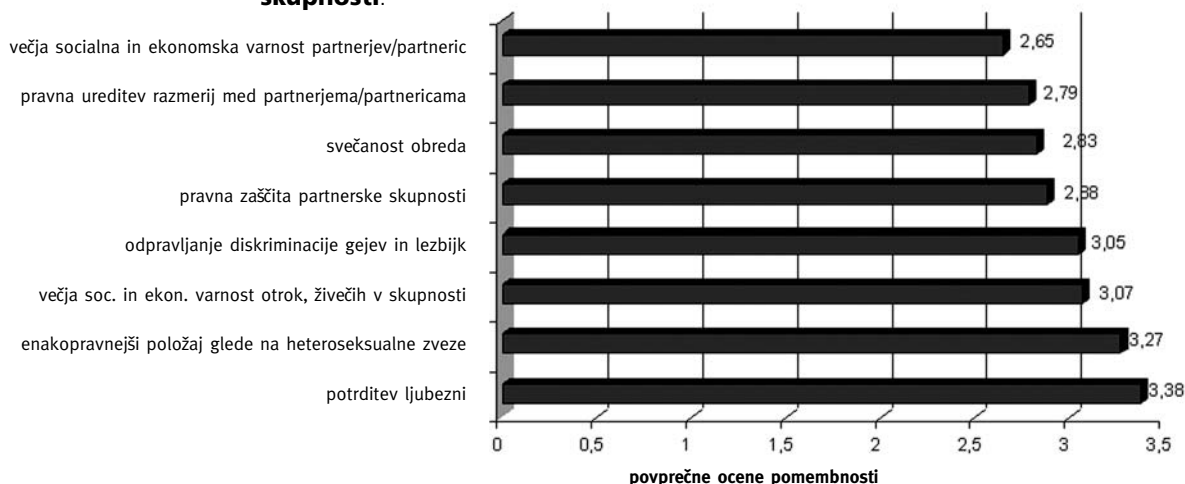

Ali bi se s partnerjem / partnerico odločili za registrirano partnerstvo?

Prednosti registriranega partnerstva in najpomembnejše pravice

Anketirani in anketirane so presodili, da je **največja prednost pravne ureditve istospolne zveze potrditev ljubezni**. Drugi najpomembnejši razlog za pravno ureditev registriranega partnerstva je doseganje **enakopravnjšega položaja glede na heteroseksualne zveze**. Sledi **večja socialna in ekonomska varnost otrok, živečih v skupnosti**.

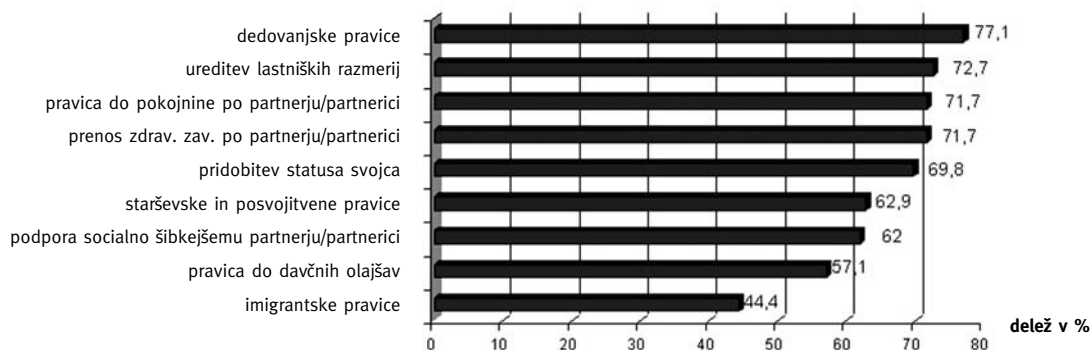
Čisto na dnu lestvice pomembnosti je **večja socialna in ekonomska varnost partnerjev in partneric**. Na drugo, nižjo polovico lestvice so anketirani postavili še **pravno zaščito partnerske skupnosti**.

< 3

Najpomembnejše pravice, ki bi jih morala vključevati nova zakonodaja, se anketiranim zdijo dedovanjske pravice, takoj nato pa sledi **ureditev lastniških razmerij, prenos socialnega/zdravstvenega zavarovanja po partnerju/partnerici** ter **pravica do pokojnine po partnerju/partnerki**.

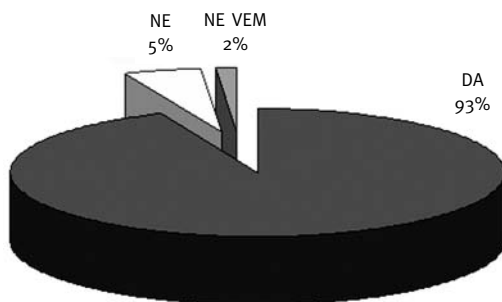
Na dnu lestvice pomembnosti so **imigrantske pravice**. Na spodnjem delu lestvice se nahajajo še **pridobitev statusa svojca, starševske in posvojitelske pravice, podpora socialno šibkejšemu partnerju/partnerici in pravica do davčnih olajšav**.

Katere pravice bi po vašem mnenju morala vključevati nova zakonodaja?

Povezovanje registriranega partnerstva s kontekstom državljanske enakopravnosti, človekovih pravic in politične kulture

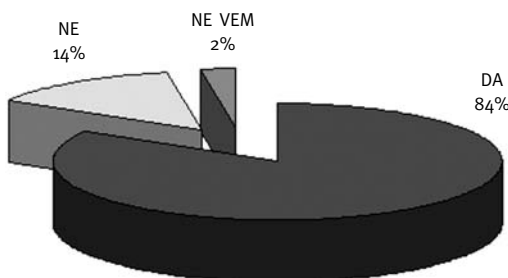
Kar 93,6 % vprašanih, to je 191 oseb, meni, da je legalizacija istospolnih partnerstev nujna. Da registracija istospolnih partnerstev **ni nujna**, meni **10 oseb ali 4,9 %**. Za odgovor "ne vem" so se odločile 3 osebe ali 1,5 %.

4 >

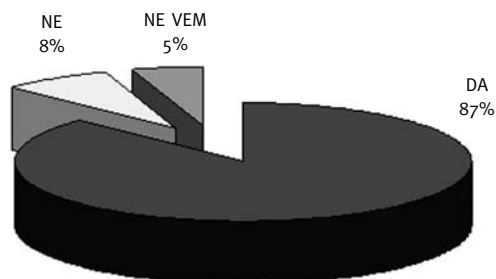
Ali menite, da je legalizacija istospolnih partnerstev njuna?

83,7 % ali 169 oseb se čuti v neenakopravnem položaju v primerjavi s heteroseksualnimi pari. Da se **ne počuti neenakopravno**, jih meni **13,9 % ali 28 oseb**. Za odgovor "ne vem" se je odločilo 5 oseb ali 2,5 %.

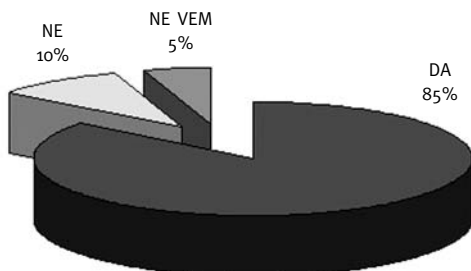

Ali se čutite v neenakopravnem položaju v primerjavi s heteroseksualnimi pari?

87,3 % ali 172 oseb meni, da so jim zato kršene človekove pravice. Tega ne meni 7,6 % ali 15 anketiranih. Za odgovor "ne vem" se je odločilo 10 ljudi ali 5,1 %.

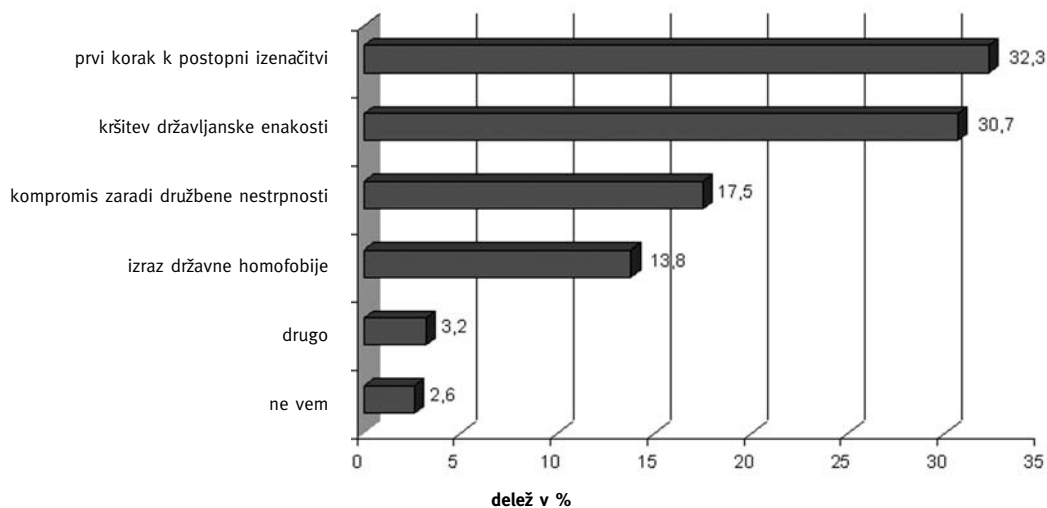

85,5 % ali 171 oseb meni, da Slovenija zaostaja v politični kulturi, ker še ni sprejela legalizacije istospolnih partnerstev. Da Slovenija **ne zaostaja v politični kulturi**, ker še ni sprejela legalizacije istospolnih partnerstev, meni **9,5 % ali 19 anketiranih**. 10 oseb ali 5 % se je odločilo za odgovor "ne vem".

Na možnost, da Slovenija sprejme obliko registriranega partnerstva, ki ne bo enako-pravno zakonski zvezi raznospolnih parov, jih največ anketiranih gleda kot na prvi korak k postopni izenačitvi - tako meni kar 61 oseb ali 32,2 %. Takšnemu gledanju takoj sledi diametralno nasproten pogled, in sicer mnenje 58 anketiranih ali 30,7 %, da gre v tem primeru za **kršitev državljske enakosti**. Na lestvici si nato sledita zopet dva nasprotujoča si pogleda: na tretjem mestu stoji mnenje, da gre za **kompromis zaradi družbene nestrpnosti** (tako meni 33 ljudi ali 17,5 %), takoj nato pa trditev, da gre za **izraz državne homofobije** (26 ljudi ali 13,8 %). Za odgovor "ne vem" se je odločilo 5 oseb ali 2,6 %.

< 5

Na osnovno vprašanje, zaradi katerega je bila vpeljana pričujoča raziskava - ali obstaja potreba **po pravni ureditvi statusa istospolnih partnerskih zvez med zainteresirano populacijo v Republiki Sloveniji** - lahko torej odgovorimo pritrdilno: **za registracijo partnerstva bi se odločilo kar 77, 3 % anketiranih**. Če primerjamo ta podatek z "*Raziskavo o diskriminaciji na osnovi spolne usmerjenosti*" iz leta 2001, ki se je ravno tako izvajala na ljubljanski gejevski in lezbični sceni, ugotovimo, da je stopnja interesa stabilna: **leta 2001 bi se namreč za zakonsko registracijo istospolne partnerske skupnosti odločilo 73,9 % anketiranih**.

Precej podoben je tudi odstotek tistih, ki bi registracijo partnerstva zavrnil: leta 2001 se jih zanjo ne bi odločilo 20,9 %, leta 2003 pa 7,9 %, vendar so pri sedanjem vprašalniku anketiranci in anketiranke imeli možnost odgovora, da "*načelno nasprotujejo institutu registriranega partnerstva ali zakonske zveze*" - za to možnost se jih je odločilo 8,9 %. Približno enak odstotek - 5,2 % leta 2001 in 5,9 % leta 2003 - oseb se ni opredelilo.

Pri lestvici najpomembnejših razlogov za ureditev pravnega položaja istospolnih oseb vodi **potrditev ljubezni**. Ta podatek dobi pomenljiv kontekst, če ga primerjamo z dejstvom, da so anketirani postavili **večjo socialno in ekonomsko varnost partnerjev/partneric** šele na zadnje mesto na lestvici pomembnosti - daleč celo za **večjo socialno in ekonomsko varnostjo otrok, živečih v skupnosti**.

Takšna podoba bi lahko predstavljala nagib h **konservativnim, tradicionalnim razlogom odločanja za zakonsko zvezo oziroma registrirano partnerstvo**: geji in lezbijke se v veliki meri še vedno odločajo za tradicionalne simbole označevanja, obeleževanja in potrjevanja partnerskih zvez. Družbene zaveze ponotranjajo kot osebne želje. Subjektivizacija ideologije, ki jo potrjuje pričujoča podoba, gotovo **zanika pogosto samoumevne ideje o gejih in lezbijkah kot revolucionarnih akterjih vsakdanjega življenja** ter spodbija kontekst alternativnih življenjskih stilov, ki naj bi veljal na *homo* sceni. Geji in lezbijke se v vrednotnih usmeritvah nič kaj ne upirajo trdovratnosti *moralične pravšnjosti*, ki zapoveduje, naj bo šele zakon tisti, ki oplemeniti *ljubezen*.

Instituta registriranega partnerstva tudi geji in lezbijke večinoma ne dojemajo kot pravnega dogovora z državo, ki bi jim ob sklenitvi razmerja nudila določen sklop socialnih ali ekonomskih varščin in pravic. Skratka, tudi geji in lezbijke ne vedo - povsem v duhu dandanašnje predanosti *neoliberalističnim vrednotam* - kaj bi z državo; ta pa ima zato povsem odprte roke, da se utelesi v svoji najslabši pojavnosti: kot izključno in izrecno represivna tehnologija družbenosti, ki seveda nima do svojih objektov nikakršnih dolžnosti.

Vendar pa je ta moralična podoba, iz katere veje želja, naj bo v zakonu vpisana *ljubezen*, ne pa socialna, to je, politična zahteva, v protislovnem odnosu z naslednjimi odgovori: **najpomembnejše pravice** se anketiranim zdijo dedovanjske pravice, ureditev lastniških razmerij in pravica do pokojnine po partnerju - torej **tiste, ki striktno temeljijo na medsebojnih kapitalskih zvezah**. Podpora socialno šibkemu partnerju/partnerici - *formalizacija solidarnosti* - leži na spodnjem delu pomembnosti. Tudi imigrantske pravice, ki so v svetovnem kontekstu dandanes v vrhu prizadevanj za svobodo gibanja ljudi, so bile v kontekstu ljubljanske gejevske in lezbične scene najslabše ovrednotene. Pričujoča podoba pa se ne zdi več toliko protislovná, če - s filozofom Dušanom Rutarjem - ugotovimo, da *hodi pastorala z roko v roki s kapitalizmom*.

Sama stopnja zavesti o diskriminaciji, pa tudi politične zavesti nasploh, je pri anketiranih zelo visoka: to izpričujejo vsi odgovori iz tretjega sklopa. Anketirani in anketirane potrjujejo: **institut registriranega partnerstva je povezan s kontekstom državljske enakopravnosti, človekovih pravic in politične kulture.** 93,6 % jih meni, da je legalizacija istospolnih partnerstev nujna - kar je podatek, ki hkrati dviguje pomembnost podatka o 77,3 odstotnem deležu tistih, ki bi registrirali svoje partnersko razmerje. Tudi tistim, ki se za registrirano partnerstvo osebno ne bi odločili, se zdi njegova pravna uvedba nujna. **Ne le, da gejevska in lezbična scena z omenjenima podatkom izraža potrebo po pravni ureditvi registriranega partnerstva, temveč tudi zahtevo po njej.**

Geji in lezbijke prepoznajo diskriminacijo in neenakopraven položaj v primerjavi s heteroseksualnimi pari. Drugorazredno državljanstvo samozavestno - v deležu nad 85 % - povezujejo s kršenjem človekovih pravic in zaostalo politično kulturo v Republiki Sloveniji. Tako kot se je pokazalo pri raziskavi iz leta 2001, je tudi leta 2003 vedenje o tem, da diskriminacija zaradi istospolne usmerjenosti ni nekaj samoumevnega, temveč je povzročena s strani države, močno prisotno.

Če postavimo podobo o visoki stopnji zavesti o diskriminaciji ob bok podatkom iz drugega anketnega sklopa - o prednostih in pravicah registracije partnerstva - lahko dobimo grobo sliko **o vrednotnih usmeritvah, ki so večinske na gejevski in lezbični sceni.**

Lahko bi rekli, da ima visoka politična zavest anketirancev in anketirank prav določeno barvo in izrisano nianso, saj postavlja politiki bolj kot ne **konservativne zahteve.** Prvič: anketirani in anketirane si v večini želijo partnerstvo bolj zaradi potrditve ljubezni ali varnosti otrok, živečih v skupnosti, kot pa zaradi varnosti partnerjev/partneric - s čemer pravzaprav sami odvezujejo državo od dolžnosti, da ureja socialno blagostanje tudi odraslih ljudi oziroma da je socialno blagostanje javno vprašanje in kot takšno pomemben problem predvsem države.

Drugič: so **tradicionalistični:** stopnja politične zavesti je visoka, ni pa pragmatična, saj od zakonske ureditve bolj zahteva dostop do simbolnega prestiža, legalnega priznanja ljubezni, kot pa do socialnih pravic.

So **zmerni,** saj jim registracija partnerstva - ki bi jim omogočila dostop le do nekaterih, ne pa do vseh pravic, ki bi jih zagotavljala zakonska zveza - pomeni prej prvi korak k postopni izenačitvi državljskega statusa, kot pa eklatantno kršitev državljske enakosti.

Po drugi strani pa se zdi, da tik ob omenjenem **tradicionalizmu** obstaja sicer malce šibkejši, pa vendarle močan delež anketirancev in anketirank, ki zagovarjajo bolj **progressivne koncepte državljanstva in države:** "*doseganje enakopravnostnega položaja*" stoji - kot drugi najpomembnejši kriterij za ureditev istospolne zveze - le drobec za "*potrditvijo ljubezni*". Radikalnejša in bolj nekonformistična ugotovitev o "*kršenju državljske enakosti*", ki bi se zgodila ob uvedbi registriranega partnerstva namesto zakonske zveze, prav tako le malce zaostaja za blagim odnosom do državne homofobije, ki se kaže v gledanju na uvedbo registriranega partnerstva kot "*prvega koraka k postopni izenačitvi*".

Kljub očitnim svetovnonazorskim razlikam in razlikam v pogledih na razloge za uvedbo registriranega partnerstva, ki obstajajo na gejevski in lezbični sceni, pa je **širok konsenz o njegovi nujnosti in potrebnosti jasen.** Država zaostaja in krati - to je nedvoumno sporočilo gejevske in lezbične subkulturne in subsocialne scene, ki to očitno noče več biti.